

El ventall (del foc)

(ALDC, II, 292. El ventall del foc)

A part del rossellonès, que pràcticament desconeix el referent perquè el progrés industrial l'ha fet innecessari, es reparteixen el domini lingüístic els der. de *ventar*: *ventall*, *ventador* i *ventafocs*. *Ventall* prové de *ventar* amb l'addició del suf. *-all*, var. *-ai* (< llat. *-ACULU*), indicador d'instrument (com *mirall*, *fermall*, *raspall*, etc.); *ventador* (var. *aventador*, *aventadoret*) s'ha format amb el suf. *-ador* (< llat. *-ATORE*), indicador de finalitat; i *ventafocs* és un compost del present d'indicatiu de *ventar* + *foc(s)*. Altres mots parteixen de la idea de 'fer vent': *bufador*, der. de *bufar*, d'origen onomatopèic; *manxall* (var. *manxai*), der. de *manxar* (cf. *ventall*); *manxó* és dim. de *manxa* (< llat. *MANTICA* 'saquet'), com *manxot*, aquell amb el suf. *-ó* i aquest amb *-ot* (< llat. *-OTTU*), que als parlars nord-orientals té valor diminutiu (*peixot* 'peixet'). Recordem que, en altres parlars, *bufador* és un tub de canya o metàl·lic per on es bufa al foc i el *manxó* és com una manxa petita que, provocant un corrent d'aire, aviva el foc.

Cal esmentar els localismes: *maruany* 180, *maruanyet* 180, *maruà* 184 o *maurà* 182, 184, que procedeixen de l'àr. andalusí *MARWĀḤ* (< àr. cl. *MIRWAḤAH* 'vano'); *palmito d'espart* 171, 172, extensió de *palmito* 176, 177 (*palmitet* 183) 'vano', pres del cast. *palmito* 'bargalló'; *estora* 150, *estoret* 64 i el castellanisme *esterilla* 93, amb ús extensiu del der. del llat. *STOREA* i semblantment *planeta de llata d'espart* 187, pròpiament 'estora petita'; *paletilla* 108, dim. de *paleta*, per comparació amb aquest estri; *baleo* 153, potser deverbal de *bale(i)ar*, pel moviment de l'escombra de l'era; i *cartó* 99, 100, per la matèria de l'estri que es fa servir. Notem que *ventall* designava el *vano*, mot que ha arraconat aquell, tret del balear i el tortosí on per a 'ventall del foc' usaven *ventador* (veg. mapa 186). Són normatius *ventafocs*, *ventall*, *ventador*, *bufador*, *manxó* i *manxall*.

